

หอยบนดิน

1. ความเป็นมา

งานวิจัยหอยบนดินชิ้นนี้เกิดขึ้นท่ามกลางความสับสนและขัดแย้งของสังคมไทย ในยุคของรัฐบาลที่นำโดย ฯพณฯ พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี ซึ่งประกาศว่าการดำเนินการหอยบนดินที่ผ่านมาทั้งหมดในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นการกระทำที่ไม่น่าจะถูกตั้งตามกฎหมาย อีกทั้งการนำเงินผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจำหน่ายหอยบนดินที่ผ่านมา ก็กระทำโดยขาดความโปร่งใส กระทั่งการคลังซึ่งมี ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการในขณะนั้นจึงมีคำสั่งให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลหยุดการจำหน่ายหอยบนดิน และระงับการใช้จ่ายเงินกำไรที่ได้จากการจำหน่ายหอยบนดินที่ผ่านมาไว้ชั่วคราว จนกว่าจะสามารถหาข้อสรุปที่ชัดเจนได้ ซึ่งส่งผลกระทบบางส่วนต่อการดำเนินงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (ในการจัดสวัสดิการสังคมและการสร้างความมั่นคงของมนุษย์ในภาพรวม) อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการและสำนักนายกรัฐมนตรี (ในด้านการให้บริการทางสังคมและการช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากได้อย่างคล่องตัว) ดังนั้น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้มอบหมายให้ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นผู้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หอยบนดิน” เพื่อให้ได้ข้อมูลและองค์ความรู้ที่สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจกำหนดนโยบาย กฎหมาย และหรือมาตรการอื่น ๆ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องหอยบนดินมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาทัศนคติ พฤติกรรม และความเห็นของคนไทยที่มีต่อการซื้อหอยบนดิน
2. ศึกษาประโยชน์และโทษจากการขายหอยบนดินของรัฐในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และจริยธรรม
3. ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเล่นพนันหอยบนดินของคนไทย
4. ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนไทยผู้ซื้อหอยบนดิน
5. เสนอแนะแนวทางการตัดสินใจต่อรัฐบาล เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานหอยบนดินต่อไปในอนาคต

3. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้องค์ความรู้เรื่องพฤติกรรม ทัศนคติ ของคนซื้อหอยบนดิน ตลอดจนผลกระทบในมิติต่าง ๆ ที่มีต่อผู้ซื้อหอยบนดินและสังคม
2. ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อหรือไม่ซื้อหอยบนดิน
3. ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และมาตรการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาเรื่องหอยบนดิน และการพนันของประเทศไทย

4. วิธีการและขอบเขตการศึกษาวิจัย

การศึกษานี้มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ โดยอาศัยองค์ความรู้ ทฤษฎี วิธีการที่หลากหลายผสมผสานกันเพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการเสนอแนะเชิงนโยบาย และเชิงมาตรการเรื่องหอยบนดินกรอบทฤษฎีที่ใช้ ประกอบด้วย

1. ทฤษฎีการกระตุ้นและการตอบสนอง (Stimulus and Response Theory) ที่กล่าวโดยสรุปว่า พฤติกรรมและการตัดสินใจของมนุษย์ล้วนเป็นผลมาจากการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในเสมอ

2. ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior Theory) เพื่อการค้นหาวฏัตติกรรมการซื้อหรือการใช้จ่ายสินค้าหรือบริการใด ๆ ของผู้บริโภค ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาคำตอบใน 7 ประเด็นหลักที่นำไปสู่การซื้อสินค้าและบริการ ที่ประกอบด้วย (1) คุณสมบัติของผู้ซื้อและผู้ซื้อซื้อสินค้าอะไรบ้าง (What does the consumer buy?) คุณสมบัติต่าง ๆ ของสินค้าที่ต้องการเป็นอย่างไร (นอกจากจะซื้อหอยบนดินแล้ว ยังซื้อสลากกินแบ่ง และเล่นการพนันชนิดอื่น ๆ ด้วยหรือไม่) (2) ทำไมผู้ซื้อจึงซื้อสินค้านั้น วัตถุประสงค์ในการซื้อ คืออะไร (Why does the consumer buy?) (3) ใครมีส่วนร่วมตัดสินใจซื้อ (Who influences decision to buy?) รวมทั้งบทบาทผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ (4) ผู้ซื้อซื้อสินค้าเมื่อใด (When does the consumer buy, at which occasion?) (5) ผู้ซื้อซื้อสินค้าที่ไหน แหล่ง ช่องทางซื้อใดบ้าง (Where does the consumer buy?) (6) ผู้ซื้อ มีกระบวนการและขั้นตอน

ตัดสินใจซื้ออย่างไร (How does the consumer make decision to buy?) (7) ความถี่ในการซื้อ (How often does the consumer buy?) ปริมาณที่ซื้อ

3. แนวคิดการตัดสินใจซื้อ (Buyer Decision Process) ซึ่ง Kotler and Armstrong (2004) อธิบายไว้ว่า กระบวนการซื้อสินค้าประกอบด้วยกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการตระหนักถึงความต้องการของตนเองเมื่อได้รับแรงกระตุ้น ซึ่งอาจจะมาจากภายนอกหรือจากภายในตนเองก็ได้ 2) ขั้นตอนการแสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการ 3) ขั้นตอนการประเมินทางเลือกจากข้อมูลที่ได้รับมา 4) ขั้นตอนการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด และ 5) ขั้นตอนการประเมินความพึงพอใจที่ได้รับภายหลังจากการซื้อหรือใช้สินค้าว่าเป็นไปตามที่คาดหวังมากน้อยเพียงใด ซึ่งสามารถกลายเป็นความภักดี หรือเกิดความขัดแย้งต่อการซื้อสินค้าหรือบริการในครั้งต่อไปได้

ระเบียบวิธีวิจัยเรื่องหอยบนดินทำโดยการศึกษาแบบผสานวิธีทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหอยบนดิน จำนวน 11 ราย เพื่อศึกษาประโยชน์และโทษที่เกิดขึ้นจากการซื้อและการขายหอยบนดินในระดับและมิติต่าง ๆ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้ซื้อและผู้ไม่ซื้อหอยบนดินที่อยู่ในอำเภอเมืองกับที่อยู่ในอำเภออื่น ๆ จาก 10 จังหวัด ใน 5 ภูมิภาคทั่วประเทศ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีจากหลายกลุ่ม

อาชีพ ว่าง และเพศ รวมทั้งสิ้น 3,062 คน เป็นผู้ซื้อหอยบนดิน 1,998 คน และผู้ไม่ซื้อ 1,074 คน การเลือกจังหวัดในแต่ละภูมิภาคจะสุ่มเลือก จังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติสูงสุดและต่ำสุด 3 อันดับแรก (ของ พ.ศ. 2548) ตามข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แก่

1) กรุงเทพฯ และปริมณฑล	ได้แก่ จังหวัดกรุงเทพฯ
และนนทบุรี
2) ภาคกลาง
(รวมภาคตะวันออกและตะวันตก)	ได้แก่ จังหวัดชลบุรี
และสุพรรณบุรี
3) ภาคเหนือ	ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่
และเชียงราย
4) ภาคใต้	ได้แก่ จังหวัดสงขลา
และนราธิวาส
5) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา
และมุกดาหาร

กรอบคำถามครอบคลุมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ และไม่ซื้อหอยบนดิน ทักษะติดต่อหอยบนดิน พฤติกรรมการซื้อหอยบนดิน (ทั้งในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังการออกรางวัลหอยบนดิน) กระบวนการตัดสินใจซื้อหอยบนดิน คุณภาพชีวิตของผู้ซื้อหอยบนดิน

การรับรู้ประโยชน์และโทษจากหอยบนดิน และประมวลข้อเสนอแนะที่มีต่อหอยบนดินจากทั้งผู้ซื้อและผู้ไม่ซื้อหอยบนดิน

การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง (ดำเนินระหว่างวันที่ 16 พฤษภาคม ถึง 30 มิถุนายน 2550) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) กระจายไปตามแหล่งชุมชนและสถานที่สาธารณะต่าง ๆ ตลอดจนการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมหอยบนดิน ทั้งของประเทศไทย และประสบการณ์ในการดำเนินการหอยบนดินของต่างประเทศ

5. กรอบแนวคิดการศึกษาวิจัย

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อหอยบนดิน

1. สถานภาพทางเศรษฐกิจ
2. ประสบการณ์เล่นการพนันหอยใต้ดิน
3. อุปนิสัยชอบความเสี่ยง
4. การรับรู้ข้อมูลเรื่องหอย
5. ความสัมพันธ์ทางสังคม ประสบการณ์ในอดีต

2. ศึกษาทัศนคติต่อหอยบนดิน

1. มุมมองต่อหอยบนดิน (ใช้การพนันหรือไม่)
2. ประโยชน์ / โทษ ของหอยบนดิน
3. ประโยชน์ / โทษ ของการพนันชนิดอื่นๆ
4. แนวทางการนำรายได้ไปใช้

3. ศึกษาพฤติกรรมการซื้อขายบนดิน

1. What (กลุ่มตัวอย่างซื้ออะไร) สิ่งที่ต้องการจากหอยและอื่น ๆ
2. Why (ทำไมกลุ่มตัวอย่างจึงซื้อ) วัตถุประสงค์ในการซื้อ
3. Who (ใครมีส่วนร่วมตัดสินใจซื้อ) องค์การ บทบาทผู้มีอิทธิพล
4. When (กลุ่มตัวอย่างซื้อเมื่อใด) โอกาสในการซื้อ
5. Where (กลุ่มตัวอย่างซื้อที่ไหน) แหล่ง ช่องทางซื้อ
6. How (กลุ่มตัวอย่างซื้ออย่างไร) ขั้นตอนตัดสินใจ และซื้อ
7. How often (ความถี่ในการซื้อ) และปริมาณที่ซื้อ
8. By which means (แหล่งเงินที่ใช้ซื้อหอย)

4. ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนไทยที่เล่นพนันหอยบนดิน

1. ร่างกาย
2. อารมณ์
3. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ
4. สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม
5. ความคิด
6. จิตใจ

5. ประโยชน์ / โทษ จากหอยบนดิน

1. เศรษฐกิจ
2. สังคม
3. การเมือง
4. ศาสนา วัฒนธรรม จริยธรรม
5. การศึกษา เรียนรู้

6. ความเป็นมาของหอยบนดินในประเทศไทย

สลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว หรือ “หอยบนดิน” เป็นหนึ่งในยุทธการปราบเศรษฐกิจใต้ดินของรัฐบาลของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร (นอกเหนือจากแนวคิดการทำให้การพนันบอเล และการเปิดบ่อนถูกกฎหมาย) โดยให้เหตุผลว่าการนำหอยใต้ดินขึ้นมาอยู่บนดิน โดยรัฐบาลเป็นเจ้าของนั้น จะสามารถกำจัดหอยบนดินที่ผิดกฎหมาย และรัฐจะเป็นผู้ได้รับกำไรจากการจำหน่ายหอยซึ่งก่อนหน้านี้เงินกำไรเหล่านี้ตกเป็นของเจ้ามือหอยใต้ดินซึ่งมีส่วนพัวพันอยู่กับนักการเมืองท้องถิ่นด้วย

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 ให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการจำหน่ายหอยบนดินเพิ่มเติมจากการจำหน่ายสลากแบบเดิมที่มีอยู่ โดยพิมพ์จำหน่าย 3 ราคา คือ ฉบับละ 20, 50 และ 100 บาท ตามจำนวนการสั่งจองของตัวแทนจำหน่ายทั่วประเทศ ซึ่งในแต่ละงวดจะมีจำนวนไม่เท่ากัน ออกวางฉลากงวดแรกเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2546 (ธีรเดช เอี่ยมสำราญ, 2549, น.51-82)

จากการใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ของธีรเดช เอี่ยมสำราญ เพื่อหาข้อมูลรายได้และการใช้จ่ายเงินกำไรจากหอยบนดินที่ผ่านมา พบว่าเงินรายได้จากการจำหน่ายหอยบนดิน นับตั้งแต่ออกครั้งแรก งวดประจำวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2546 ถึง งวดประจำวันที่ 16 เมษายน พ.ศ. 2548 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 14,788,799,060.47 บาท (หนึ่งหมื่นสี่พันเจ็ดร้อย

แปดสิบแปดล้านเจ็ดแสนเก้าหมื่นเก้าพันหกสิบบาทสี่สิบเจ็ดสตางค์) รายได้จำนวนหนึ่งนำไปบริจาคให้กับบุคคลและองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 5,754,960,594 บาท มีเงินรางวัลที่ไม่มีผู้มารับจำนวน 1,350,542 บาท และดอกผลจากเงินรางวัลค้างจ่ายจำนวน 1,802.53 บาท และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดการใช้จ่ายเงินรายได้จากหอยบนดิน พบว่าการใช้จ่ายส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ที่กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักนายกรัฐมนตรี โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 มีการอนุมัติงบประมาณที่มาจากรายได้หอยบนดินผ่านกระทรวงศึกษาธิการจำนวน 631,203,732 บาท ผ่านสำนักนายกรัฐมนตรีจำนวนทั้งสิ้น 1,347,727,887 บาท และผ่านสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี จำนวน 471,000,000 บาท โดยมีตัวอย่างการใช้จ่ายดังต่อไปนี้

1. สนับสนุนโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ผ่านสำนักนายกรัฐมนตรี จำนวน 600,000 บาท ในวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2547 และต่อมาอนุมัติเพิ่มเติมอีก 289,626,730 บาท และ 195,072,737 บาท ตามลำดับ

2. สนับสนุนโครงการทุนการศึกษาแก่ลูกผู้มีรายได้น้อย ระยะที่ 1 ผ่านสำนักเลขาธิการสำนักนายกรัฐมนตรี จำนวน 773,000 บาท ในวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2547

3. วันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2547 อนุมัติงบประมาณ 3 รายการ ประกอบด้วย 1) สนับสนุนโครงการเขียนเรียงความสำหรับเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสผ่านกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 402,519,000 บาท 2) สนับสนุนโครงการประชาสัมพันธ์งานและพัฒนาศาสตร์ สำหรับ

แก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส จำนวน 31,000,000 บาท และ 3) ส่งเสริมสนับสนุนทุนการศึกษาแก่นุตร วิชาอาสาสมัคร สาธารณสุข จำนวน 2,000,000 บาท

4. วันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2547 อนุมัติงบประมาณจากรายได้หอยบนดินให้สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี 3 รายการ คือ 1) สนับสนุนโครงการ 1 อำเภอ 1 ทุนเพื่อให้ทุนการศึกษาแก่ลูกผู้มีรายได้น้อย ระยะที่ 1 จำนวน 186,297,575 บาท 2) สนับสนุนทุนการศึกษาแก่ลูกผู้มีรายได้น้อย จำนวน 1,691,773,173 บาท และ 3) สนับสนุนทุนการศึกษาแก่ลูกผู้มีรายได้น้อย จำนวน 8,950,000 บาท

5. วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2548 อนุมัติงบประมาณให้สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี 2 รายการ คือ สนับสนุนค่าใช้จ่ายเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ เด็กด้อยโอกาส เป็นเงินจำนวน 49,700,000 บาท และสนับสนุนค่าใช้จ่ายทุนการศึกษาแก่ลูกผู้มีรายได้น้อย และสำหรับการแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อน เป็นเงินจำนวน 120,348,960 บาท

ตัวอย่างการใช้จ่ายงบประมาณดังกล่าว เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งในขณะนั้นมี พล.ต.ต. สุรสิทธิ์ สังขพงศ์ เป็นผู้อำนวยการยอมเปิดเผยเท่านั้น แต่ไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลทั้งหมดให้ทราบว่า การใช้จ่ายเงินรายได้จากหอยบนดินตั้งแต่งวดแรกจนถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2548 ใช้ไปเพื่อกิจการใด เพื่อใคร อย่างไร และผ่านบุคคลหรือองค์กรใดบ้าง แต่จากการสอบถามในเชิงลับพบว่าการนำเงินรายได้จากหอยบนดินของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นไป

เพื่อเอื้อประโยชน์ทางการเมืองให้กับตนและพรรคพวก ในรูปแบบการ
อนุมัติงบประมาณสำหรับโครงการต่าง ๆ จำนวนมากในช่วงรัฐมนตรียุ
สัจจ (ธีรเดช เอี่ยมสำราญ, 2549)

ต่อมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศไทย
ในเดือนกันยายน 2549 และ พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้รับพระบรม
ราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนใหม่
การดำเนินการจำหน่ายหยวนดินได้ถูกระงับลงชั่วคราวดังได้กล่าว
ข้างต้นนั้น ได้ก่อให้เกิดความสับสน ความขัดแย้งในสังคม โดยคนใน
สังคมได้มีข้อถกเถียงกันในประเด็นหยวนดินแยกออกเป็น 2 กระแส
คือ กระแสต่อต้านทั้งในสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) เองและจาก
สังคมส่วนหนึ่ง ทั้งในมติเชิงนโยบายโดยกล่าวว่า การที่รัฐบาลเป็น
เจ้ามือหยวนดินนั้นเป็นการมอมเมาประชาชนและขัดกับหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงที่รัฐบาลเองประกาศเป็นจุดยืนทางนโยบายการ
บริหารประเทศไว้อย่างชัดเจน และในมติด้านกฎหมายโดยกล่าวว่า
การดำเนินการหยวนดินที่ผ่านมาเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย
อีกทั้งการใช้จ่ายเงินกำไรที่ได้รับก็ขาดความโปร่งใส และเป็นไปเพื่อการ
สร้างฐานเสียงทางการเมืองให้กับรัฐบาลและพรรคพวก

ในขณะเดียวกับที่คนอีกกลุ่มหนึ่งก็ออกมาเรียกร้องให้รัฐ
ดำเนินกิจการหยวนดินต่อไป เพราะคนกลุ่มนี้มีความเห็นว่าหยวนบน
ดิน มีประโยชน์ทั้งด้านเป็นการประกอบอาชีพของผู้เกี่ยวข้อง
การควบคุมหยวนได้ดิน รวมทั้งรัฐยังมีเงินรายได้สำหรับนำมาใช้เพื่อการ
จัดสวัสดิการสังคมให้ความช่วยเหลือคนยากจนได้ ซึ่งเมื่อรัฐได้ระงับ

การจำหน่ายหยบบนดินชั่วคราว ส่งผลให้หลาย ๆ โครงการสำคัญที่ใช้เงินรายได้จากกำไรหยบบนดินหยุดชะงักตามไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องทุนการศึกษา ทุนช่วยเหลือผู้เดือดร้อน ฯลฯ ส่งผลต่อเนื่องให้เกิดปฏิกิริยาเชิงลบต่อรัฐบาล และความแตกแยกทางความคิดนี้ยังนำไปสู่ความขัดแย้งในระดับบุคคล ครอบครัว และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐบาลในอีกสัปดาห์ด้วย

7. ความรู้เกี่ยวกับหยบในต่างประเทศ

ในประเทศสหรัฐอเมริกา นับตั้งแต่รัฐนิวแฮมเชียร์ได้ออกลอตเตอรี่ในรูปแบบปัจจุบันเป็นรัฐแรกในปี พ.ศ. 2507 ปรากฏว่ามีรัฐต่าง ๆ อีก 41 รัฐรวมทั้งวอชิงตันดีซี เองได้ออกลอตเตอรี่ตามออกมาในปี พ.ศ. 2547 พบว่ารายได้จากลอตเตอรี่ของประเทศสหรัฐอเมริกาสูงถึง 48 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยรัฐต่าง ๆ มีรายได้รวมกันประมาณ 14 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (Coughlin, Garrett and Hernandez-Murillo, 2006)

ในขณะที่สหรัฐอเมริกายังเป็นประเทศอาณานิคมของประเทศอังกฤษอยู่ ก็ได้มีการออกลอตเตอรี่มาก่อนหน้านี้แล้วเช่นกัน แต่มีลักษณะคล้ายสลากกินรวบหรือหยบ ทำการซื้อขายทางไปรษณีย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการระดมทุนสำหรับการสร้างสาธารณูปโภค อาทิ สร้างถนน สะพาน สนับสนุนมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด สนับสนุนโครงการอื่น ๆ ของรัฐ รวมทั้งนำมาใช้สำหรับสนับสนุนงบประมาณสำหรับกองทัพอีกด้วย

ลอตเตอรี่ที่นำออกจำหน่ายโดยเอกชนในประเทศสหรัฐอเมริกาได้เริ่มขึ้นในกลางคริสต์ทศวรรษ 1800 และเนื่องจากปัญหาการโกงและคอร์รัปชัน ทำให้รัฐบาลกลางห้ามการซื้อขายลอตเตอรี่ข้ามรัฐในต้นคริสต์ทศวรรษ 1890 และจากคำสั่งห้ามของรัฐบาลกลางนี้เอง ทำให้รัฐต่าง ๆ ยกเลิกการออกลอตเตอรี่โดยสิ้นเชิงในปี พ.ศ. 2437 จวบจนรัฐนิวแฮมเชียร์ได้เริ่มการออกลอตเตอรี่ใหม่อีกครั้งในปี พ.ศ. 2507 ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยก่อนจะดำเนินการออกลอตเตอรี่ในครั้งใหม่นี้ รัฐบาลรัฐนิวแฮมเชียร์ได้ให้ประชาชนลงมติว่ารัฐควรจะออกลอตเตอรี่หรือไม่ ปรากฏว่าประชามติของรัฐนิวแฮมเชียร์ร้อยละ 76 เห็นด้วยกับการให้รัฐออกลอตเตอรี่ขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่ง หลังจากทีลอตเตอรี่กลายเป็นสิ่งผิดกฎหมายมาแล้ว 70 ปี (ในขณะนั้นรัฐนิวแฮมเชียร์กำลังประสบกับวิกฤติเศรษฐกิจ รัฐจัดเก็บภาษีได้ลดลง และนี่เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ประชาชนนิวแฮมเชียร์สนับสนุนให้รัฐบาลนำลอตเตอรี่ออกจำหน่ายอีกครั้งหนึ่ง เพื่อมิให้รัฐต้องออกกฎหมายเพิ่มภาษีในส่วนอื่น ๆ (Coughlin, Garrett and Hernandez-Murillo, 2006)) การได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นของกิจการลอตเตอรี่ ทำให้รัฐอื่นๆ อีก 41 รัฐ ได้ออกลอตเตอรี่แบบเดียวกันขึ้นมา ซึ่งรัฐต่าง ๆ พบว่าประชาชนมองว่าการพนันลอตเตอรี่เป็นสิ่งที่ถูกกฎหมาย และเป็นการสนับสนุนการชนิดหนึ่งอีกด้วย นอกจากนี้ รัฐเองก็มิรายได้จากภาษีที่เก็บจากลอตเตอรี่เพื่อนำมาใช้ในกิจการต่าง ๆ ของรัฐเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

สำหรับรัฐที่เหลือที่มีได้ขายลอตเตอรี่เพื่อการระดมทุนนั้น เพราะพิจารณาในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองว่า ประชากรกลุ่มที่นิยม

ช้อลอตเตอรีจะเป็นคนมีรายได้น้อยเสียเป็นส่วนใหญ่ และลอตเตอรีก็เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ระดมเงินทุนจากประชาชน นอกเหนือจากการเก็บภาษีอากร (บางครั้งนักเศรษฐศาสตร์เรียกลอตเตอรีว่า ภาษีจากคนจน) เพื่อนำไปใช้ในการบริหารราชการของรัฐบาล ดังนั้นรัฐบาลหรือสภานิติบัญญัติจึงไม่ควรให้มีการออกลอตเตอรี เพราะจะเป็นการเอาเปรียบคนจน ในขณะที่รัฐบาลและสภานิติบัญญัติของรัฐที่มาจากประชากรกลุ่มรายได้สูงจะเห็นด้วยกับการออกลอตเตอรี เพราะหากไม่มีการออกลอตเตอรีแล้วรัฐจำเป็นต้องปรับอัตราฐานภาษีให้สูงขึ้นซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประชาชนกลุ่มรายได้สูงมากกว่ากลุ่มรายได้ต่ำ

ประเทศออสเตรเลียเป็นประเทศหนึ่งที่ไม่เฉพาะกำหนดให้ลอตเตอรีเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมายเท่านั้น หากแต่รัฐยังได้อนุญาตให้มีการเล่นการพนันอื่น ๆ อย่างถูกกฎหมายด้วย อาทิ การแข่งม้า รูเล็ต เป็นต้น โดยรัฐบาลมีทัศนคติเช่นเดียวกับอีกผู้นำหลาย ๆ ประเทศที่เห็นว่าภาษีรายได้จากการพนันเป็นภาษีที่ก่อให้เกิดการต่อต้านจากประชาชนน้อยที่สุด (Bostock, 2005) และด้วยนโยบายที่มีพื้นฐานจากทัศนคติดังกล่าวส่งผลให้รายได้จากธุรกิจการพนันในปี พ.ศ. 2543 มีสัดส่วนถึงร้อยละ 1.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือคิดเป็น 14.7 พันล้านเหรียญออสเตรเลีย ซึ่งเกิดจากรายจ่ายส่วนบุคคลที่จ่ายเพื่อการพนันเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าในระยะเวลาเพียง 10 ปี

การพนันในออสเตรเลียถูกมองว่าเป็นธุรกิจบริการที่ให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน เป็นแหล่งรายได้ของรัฐที่สำคัญแหล่งหนึ่ง รวมทั้งสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวของประเทศอีกด้วย ธุรกิจการพนัน

นี่ก่อให้เกิดการจ้างแรงงานถึง 37,000 ตำแหน่ง ประมาณการว่ารายได้
ภาษีอากรที่ได้รับจากธุรกิจการพนันมีสัดส่วนถึงร้อยละ 12 ของรายได้
ภาษีอากรที่รัฐสามารถจัดเก็บได้ทั้งหมด และจากการศึกษาแรงจูงใจ
ในการเล่นพนัน ในประเทศออสเตรเลียพบว่า ร้อยละ 59 ของผู้เล่น
ฝันว่าจะได้รับรางวัล ร้อยละ 38 เล่นเพราะเหตุผลทางสังคม ร้อยละ 27
มีเหตุผลในการเล่นเพื่อการกุศล ร้อยละ 13 เล่นเพราะต้องการความ
ตื่นเต้นเร้าใจที่ได้จากการเล่นการพนัน ร้อยละ 12 เล่นเพราะเชื่อว่า
ตนเองเป็นคนมีโชค ร้อยละ 10 เล่นเพราะมองว่าการพนันเป็นกิจกรรม
ที่ได้รับความนิยม ร้อยละ 9 เล่นเพื่อต้องการแข่งขันเอาชนะ และร้อยละ 9
เล่นเพื่อฆ่าเวลา อย่างไรก็ตาม มีประชาชนบางกลุ่มที่ไม่สามารถ
ควบคุมตนเองได้ ปลดปล่อยตัวเองไปให้เพลิดเพลินไปกับการพนัน
จนกลายเป็นผู้ติดการพนันไปในที่สุด ซึ่งส่งผลต่อเนื่องให้บุคคล
เหล่านั้นร้อยละ 76 กลายเป็นผู้มีความเครียดสูง ร้อยละ 36 กลายเป็น
ผู้ติดยาเสพติดและเหล้า และอีกร้อยละ 12 มีความคิดจะฆ่าตัวตาย
(Koran, 1999 อ้างใน Bostock, 2005) นอกจากนี้ การพนันยัง
ก่อให้เกิดปัญหาสังคมในออสเตรเลียอีกด้วย ประมาณการว่าร้อยละ 1
ของประชากรวัยทำงาน (ประมาณ 130,000 คน) เป็นผู้ติดการพนัน
ซึ่งรัฐต้องใช้งบประมาณที่เกี่ยวข้องในการรักษาเยียวยาเป็นจำนวน
ตั้งแต่ 502 ถึง 1,230 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลียต่อปี ไม่นับรวมถึงปัญหา
การล้มละลาย ปัญหาการสูญเสียผลผลิตภาพของประชาชน ปัญหาการ
หย่าร้าง ปัญหาอาชญากรรม ซึ่งเป็นปัญหาสังคมที่ตามมาจากการตก
เป็นผู้ติดการพนัน

7.1 การจัดสรรรายได้จากหวย/ลอตเตอรี่ในต่างประเทศ

การจัดสรรรายได้จากลอตเตอรี่ในประเทศอังกฤษ ภายหลังจากหักค่าใช้จ่ายในการบริหาร 20% แล้ว National Lottery Distribution Fund (NLDF) ที่มี Secretary of State for the Department of National Heritage เป็นประธาน จะใช้อำนาจตามกฎหมายให้ความเห็นชอบจัดสรรกำไรให้แก่ 5 ส่วน ได้แก่ 1) Arts Councils 2) Sports Councils 3) The National Heritage Memorial Fund 4) The National Lottery Charities Board และ 5) The Millennium Commission ซึ่งเกณฑ์การจัดสรรรายได้จากลอตเตอรี่ของประเทศไทยที่สำคัญที่สุดคือ “ต้องเป็นไปในกิจกรรมเพื่อสร้างสินค้ามหาชน” (Public Goods) ที่เป็นประโยชน์ต่อมหาชนและเพื่อประโยชน์ในทางกุศล แต่ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของเอกชนคนใดคนหนึ่ง

การจัดสรรรายได้จากหวย/ลอตเตอรี่ในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นการจัดสรรเพื่อการศึกษา 12 รัฐ เช่น รัฐแคลิฟอร์เนีย, ฟลอริดา, ไอดาโฮ, อิลลินอยส์, ไอโอวา เป็นต้น จัดสรรเป็นงบประมาณกลาง 13 รัฐ เช่น รัฐอริโซนา, เดลาแวร์, โคโลราโด, คอนเนคติกัต เป็นต้น และเป็นการจัดสรรเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจ 3 รัฐ ได้แก่ รัฐแคนซัสซิตี, โอเรกอน, ไอโอวา และที่เหลือเป็นการจัดสรรเพื่อกิจการอื่น ๆ

8. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยถูกแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตามวิธีการศึกษา ในตอนที่ 1 นั้นเป็นผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วน

เกี่ยวข้องกับหอยบนดิน และตอนที่ 2 เป็นผลการวิจัยเชิงปริมาณที่ได้จากการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ซื้อและไม่ซื้อหอยบนดินทั่วประเทศ

ตอนที่ 1 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบมีกรอบโครงสร้างการสัมภาษณ์กับผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับหอยบนดิน ซึ่งประกอบด้วย เจ้ามือหอยใต้ดินระดับจังหวัด 3 คน เจ้ามือระดับย่อยจำนวน 3 คน คนเดินโพยหอยใต้ดินจำนวน 4 คน และประธานชมรมผู้ค้าหอยบนดิน 1 คน รวม 11 คน ได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 ทศนคติต่อหอยว่าเป็นการพนันหรือไม่
ผลปรากฏว่าผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนต่างเห็นตรงกันว่า การเล่นหอยบนดินไม่ใช่การพนันและไม่ผิดกฎหมายเพราะรัฐเป็นเจ้ามือ แต่หอยใต้ดินเป็นการพนันเพราะผิดกฎหมาย

ประเด็นที่ 2 การเล่นหอย (ทุกชนิด) เสี่ยงต่อการไม่ถูกรางวัลมากเพียงใด ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดเห็นว่าการเล่นหอยเสี่ยงต่อการไม่ถูกรางวัล แต่เพราะความเสี่ยงนี้เองกลับเป็นเสน่ห์ของหอย ยกเว้นผู้เล่นที่เล่นเป็นอาชีพหรือผู้เล่นมือหนักที่มีการหาตัวเลขเด็ดก่อนซื้อ จะพยายามเล่นกลับตัวเลขไปมาเพื่อลดความเสี่ยง หรือเล่นแบบกระจายเพื่อสร้างโอกาสในการถูกรางวัลให้มากขึ้น

ประเด็นที่ 3 ทำไมคนไทยจึงนิยมเล่นหอย ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 5 คน ตอบคำถามนี้ โดยให้เหตุผลว่า ส่วนมาก

คนไทยเล่นหอยเพราะความเคยชิน ยิ่งเมื่อใกล้วันหอยออกกยอการค้าซื้อ ยิ่งเพิ่มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับวันอื่น ๆ ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์อีก 6 ท่าน ให้เหตุผลว่าคนไทยเล่นหอยเพราะอยากถูกรางวัล เพื่อนำไปใช้จ่ายในครอบครัว และใช้ปลดปล่อยภาระหนี้สิน เนื่องจากรายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย

ประเด็นที่ 4 การเล่นหอยผิดหลักศาสนาหรือไม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดตอบว่าไม่ผิดเนื่องจาก ไม่มีข้อห้ามในศาสนาเรื่องห้ามเล่นการพนันโดยตรง (เช่น ศีลห้าไม่ได้พูดถึงการห้ามเล่นการพนันโดยตรง) รวมทั้งทุกคนมองว่าการเล่นหอยเสมือนการละเล่นเพื่อความสนุกที่เล่นกันมานานจนกลายเป็นความเคยชิน

ประเด็นที่ 5 การเล่นหอยขัดกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 8 คนตอบว่าไม่แน่ใจ แต่หากเล่นไม่มากเกินไปก็น่าขัดกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นเจ้ามือหอยใต้ดินระดับจังหวัด ตอบว่าขัดแน่นอน เพราะบางคนเล่นแบบใช้เครดิตโดยนำโฉนดที่ดินมาค้ำประกันเพราะหวังว่าตนจะถูกในงวดนั้น

ประเด็นที่ 6 การเล่นหอยทำให้ผู้เล่นมีหนี้สินหรือไม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดตอบว่าหอยบนดินไม่น่าจะทำให้ผู้เล่นเกิดหนี้สิน เพราะต้องซื้อด้วยเงินสด แต่คนที่เล่นหอยใต้ดินจำนวนมากใช้เครดิตเล่นหอย จึงทำให้เป็นหนี้อย่างแน่นอน

ประเด็นที่ 7 การมีหอยบนดินจะทำให้หอยใต้ดินหมดไปหรือไม่ ทั้งหมดตอบว่าหอยใต้ดินจะไม่หมดไปอย่างแน่นอน เพราะ

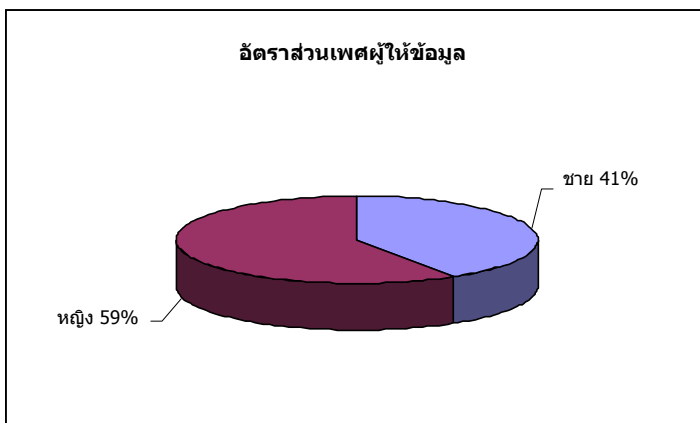
การเล่นหอยไต่ดินสามารถเล่นได้หลายรูปแบบมากกว่า สามารถเล่นด้วยเครดิตได้ อีกทั้งยังสามารถเล่นได้จนถึงวันหอยออก ซึ่งหอยบนดินทำไม่ได้ สำหรับเจ้ามือหอยไต่ดินระดับจังหวัดให้ข้อเสนอเพิ่มเติมว่า หากรัฐให้เปอร์เซ็นต์ส่วนแบ่งจากการขายหอยบนดินมากกว่าที่เป็นอยู่ (5%) และขยายเวลาการเล่นออกไปให้เท่ากับหอยไต่ดิน ก็จะทำให้หอยไต่ดินหมดไป เพราะโดยส่วนตัวเขาแล้วก็อยากเลิกขายหอยไต่ดิน เพราะต้องเสี่ยงกับกฎหมายยึดทรัพย์ เสี่ยงกับการถูกเจ้ามือรายย่อยโกง (แม้เจ้ามือรายย่อยทุกคนต้องนำโฉนดมาค้ำประกันกับเขาเสียก่อน จึงจะได้เครดิตก็ตาม แต่เขาต้องการเงินสดไม่ใช่ที่ดิน) และนอกจากนี้ ยังต้องส่งส่วยให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจตลอดเวลา รวมทั้งเป็นอาชีพที่สังคมรังเกียจ

ประเด็นที่ 8 การเล่นหอยบนดินเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดอาชญากรรมหรือปัญหาสังคมอื่น ๆ หรือไม่ เช่น การติดเหล้า ติดยาเสพติดที่เกิดจากการเล่นหอยเพิ่มขึ้นหรือไม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดตอบว่าไม่น่าจะใช่ เพราะคนเล่นหอยมีทุกระดับ ทุกอาชีพ และคนทั่ว ๆ ไปก็เล่นหอยโดยใช้เงินไม่มากนัก ส่วนคนติดเหล้า ติดยาเสพติด มักจะไม่เหลือเงินมาเล่นหอยมากกว่า

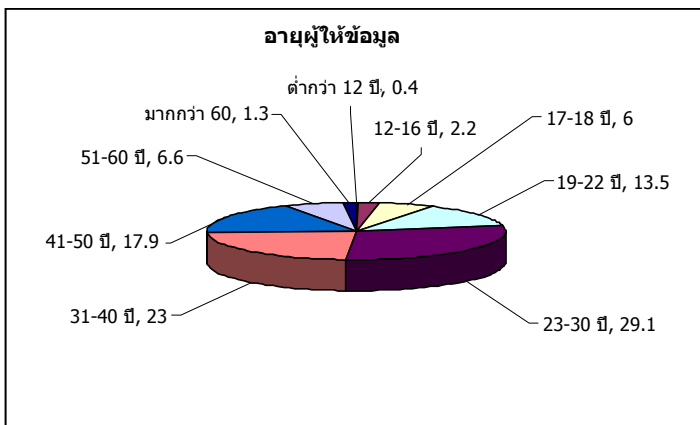
ตอนที่ 2 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้ข้อมูล (ทั้งผู้ซื้อ และไม่ซื้อหอยบนดิน)

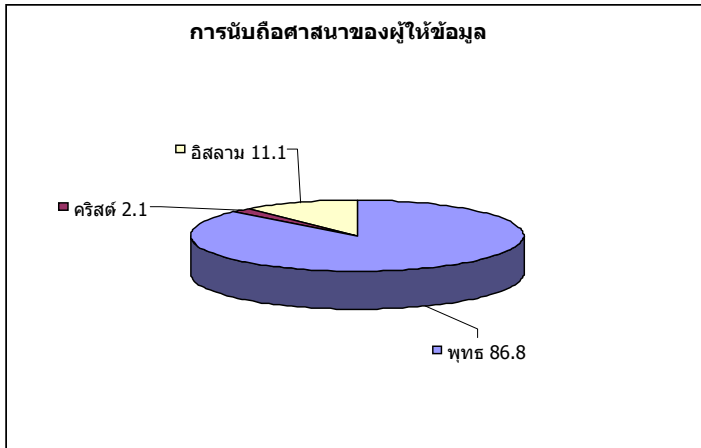
1.1 เพศ

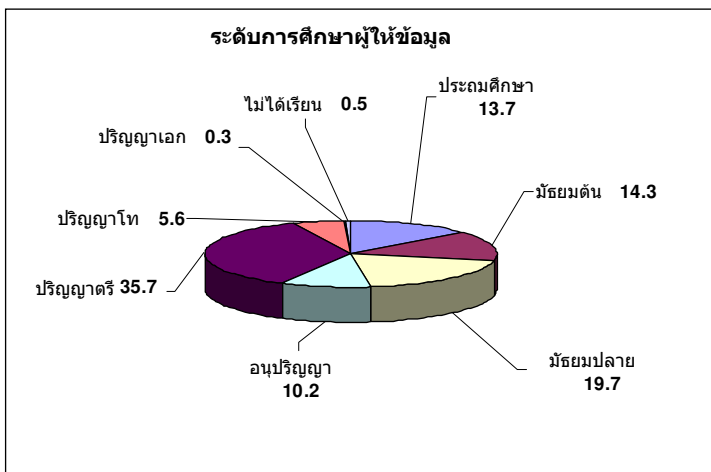
1.2 อายุ

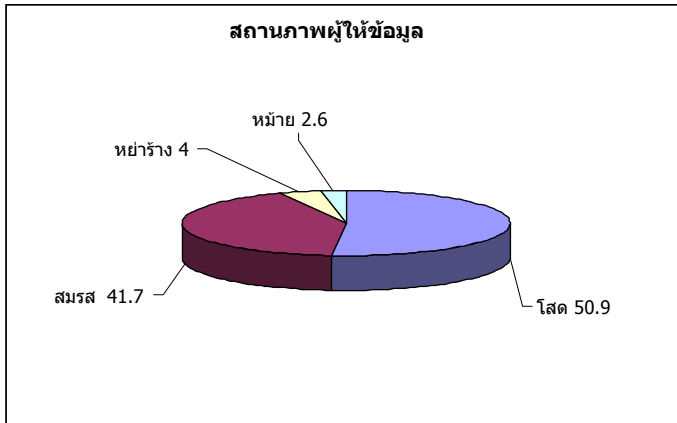
1.3 ศาสนา

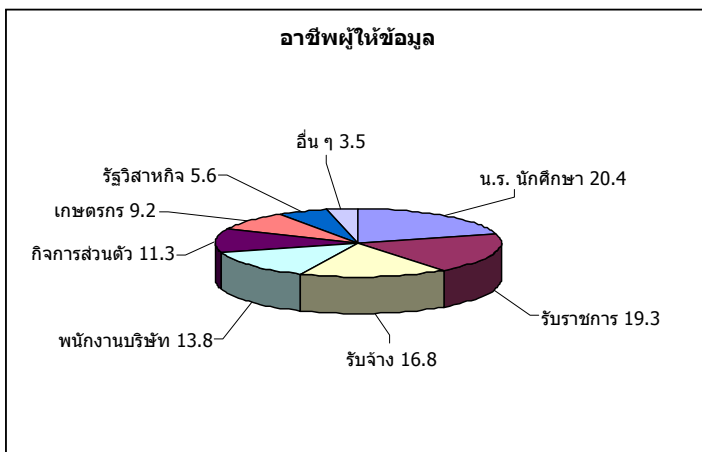
1.4 การศึกษา

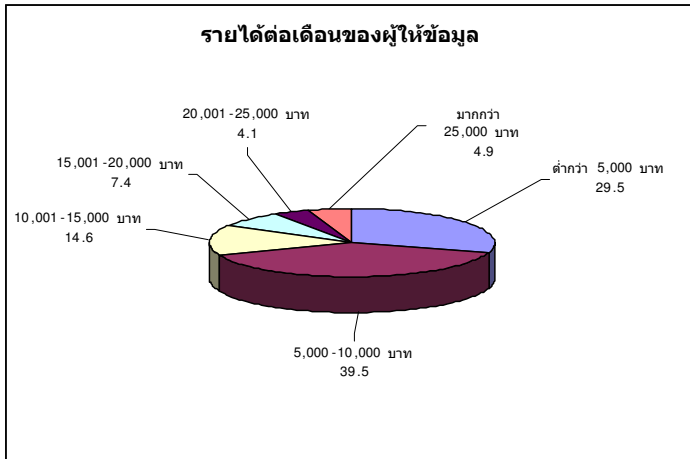
1.5 สถานภาพการสมรส

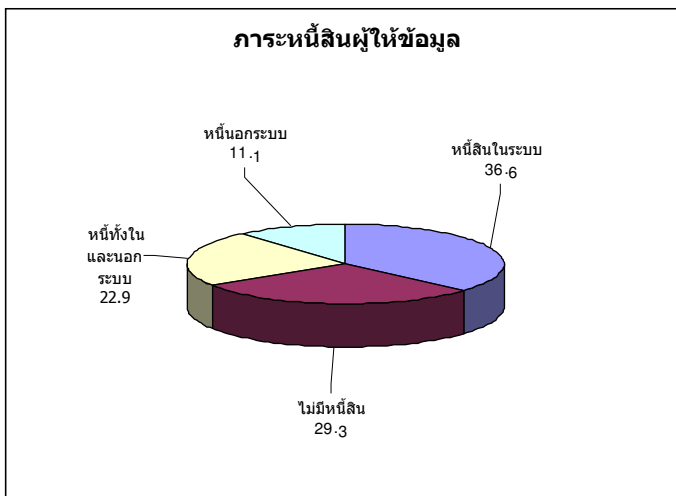
1.6 อาชีพหลัก

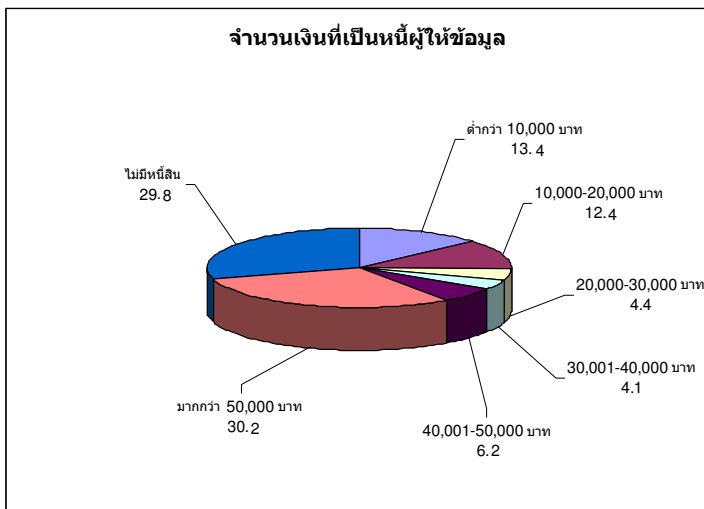
1.7 รายได้จากอาชีพหลักต่อเดือน

1.8 ภาระหนี้สิน

1.9 จำนวนเงินที่เป็นหนี้

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเล่นพนันหอยบนดิน

1) พื้นฐานทางเศรษฐกิจของผู้ซื้อหอยบนดินส่วนใหญ่ (46%) มีฐานะยากจน มีรายได้เฉลี่ยเดือนละไม่เกิน 10,000 บาทต่อคน มีหนี้สิน (73%) ในขณะที่ 66% ของผู้ไม่ซื้อหอยบนดินมีหนี้สิน ทั้งผู้ซื้อและไม่ซื้อจำนวน 30% มีหนี้สินมากกว่า 50,000 บาทขึ้นไป ซึ่งภาระหนี้สินดังกล่าวเป็นแรงขับอย่างหนึ่ง ที่ทำให้ต้องหันมาเสี่ยงโชคด้วยหอยบนดิน เพื่อซื้อหอยบนดินในแต่ละงวด

2) ผู้ซื้อหอยบนดินส่วนใหญ่มีอุปนิสัยชอบเสี่ยงโชคมากกว่าผู้ไม่ซื้อหอยบนดินเป็นพื้นฐานเดิม (43% และ 39% ตามลำดับ) เคยมีประสบการณ์ในการซื้อหอยใต้ดินมาก่อน (84%) และเคยซื้อสลาก

กินแบ่งฯ (53%) แต่ยังมีจำนวนถึง 18.4% ที่เพิ่งจะซื้อหอยบนดินเป็นครั้งแรก (ไม่เคยซื้อหอยประเภทใด ๆ มาก่อน)

3) ทั้งผู้ซื้อและไม่ซื้อส่วนใหญ่มองว่าหอยบนดินเป็นการพนันชนิดหนึ่ง แต่สังคมก็ยอมรับได้ว่า “ไม่เป็นเรื่องเสียหาย” (Acceptable Sin) เพราะเป็นอาชญากรรมไร้เหยื่อ (Victimless Crime) คือทั้งผู้กระทำผิด (ผู้ปล้นเงิน) กับเหยื่อ (ผู้เสียเงิน) เป็นบุคคลเดียวกันนั่นเอง จึงทำให้สังคมมองว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาของมนุษย์เรา

4) ในชุมชนที่ปลอดจากการพนันจะมีผู้ไม่ซื้อหอยบนดินมากกว่าจำนวนผู้ซื้อ (15.7% ต่อ 11.4% ตามลำดับ) ในขณะที่ครอบครัวใดที่ไม่มีสมาชิกเล่นการพนันก็จะส่งผลให้คนไม่ซื้อหอยบนดินมากตามไปด้วย (47.5% ต่อ 29% ตามลำดับ)

3. ทศนคติต่อหอยบนดิน

3.1 มุมมองต่อหอยบนดิน ทั้งผู้ซื้อและผู้ไม่ซื้อหอยบนดินมองว่าหอยบนดินเป็นการพนันชนิดหนึ่ง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.85 และ 1.86 ตามลำดับ¹) แต่ต่างก็เห็นด้วยกับรัฐบาลที่ทำให้หอยใต้ดินเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมาย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 และ 3.78 ตามลำดับ)

3.2 ประโยชน์และโทษของหอยบนดิน ผู้ซื้อหอยบนดินมีทัศนคติทางบวกต่อข้อดีและข้อเสียของหอยบนดินที่เกิดต่อตัวผู้เล่นได้มากกว่าผู้ไม่ซื้อหอยบนดิน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.26 และ 3.15 ตามลำดับ) โดยที่กลุ่มผู้ซื้อหอยบนดินจะมองข้อดีของหอยบนดิน

¹ ค่าเฉลี่ยทั้งหมดในการศึกษาวิจัยนี้มาจากคะแนนเต็ม = 5

มากกว่าข้อเสีย ส่วนผู้ไม่ซื้อหอยบนดินนั้นมองข้อเสียของหอยบนดินมากกว่าข้อดี และพบว่าผู้ซื้อหอยบนดินในเขตกรุงเทพฯ/ปริมณฑล และภาคเหนือมีทัศนคติด้านประโยชน์และโทษของหอยบนดินสูงกว่าผู้ซื้อหอยบนดินภาคอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 ประโยชน์ / โทษของการพ่นอื่น ๆ ผู้ซื้อหอยบนดินมีทัศนคติทางบวกต่อข้อดีและข้อเสียของการพ่นประเภทอื่น ๆ มากกว่าผู้ไม่ซื้อหอยบนดิน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.96 และ 2.80 ตามลำดับ) โดยที่กลุ่มผู้ซื้อหอยบนดินมองข้อดีของการพ่นประเภทอื่น ๆ มากกว่าข้อเสีย ส่วนผู้ไม่ซื้อหอยบนดินนั้นมองข้อเสียของการพ่นประเภทอื่น ๆ มากกว่าข้อดี และพบว่าผู้ซื้อหอยบนดินในเขตกรุงเทพฯ/ปริมณฑล และภาคกลางมีทัศนคติด้านประโยชน์และโทษของการพ่นชนิดอื่น ๆ สูงกว่าผู้ซื้อหอยบนดินภาคอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.4 ทัศนคติต่อหอยบนดินโดยรวม ผู้ซื้อหอยบนดินมีทัศนคติทางบวกต่อหอยบนดินโดยรวมมากกว่าผู้ไม่ซื้อหอยบนดิน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22 และ 3.10 ตามลำดับ) และพบว่าผู้ซื้อหอยบนดินที่อยู่ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล และภาคเหนือมีทัศนคติเชิงบวกต่อหอยบนดินโดยรวมสูงกว่าผู้ซื้อหอยบนดินที่อยู่ในภาคอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.5 แนวทางการนำรายได้จากหอยบนดินไปใช้ ทั้งผู้ซื้อและผู้ไม่ซื้อหอยบนดินต่างมีทัศนคติว่ารัฐบาลควรนำกำไรจากหอยบนดิน เข้ามารวมเป็นงบประมาณแผ่นดินโดยตรง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95

และ 3.87 ตามลำดับ) แล้วนำไปจัดสรรเพื่อการช่วยเหลือสังคม/ผู้ด้อยโอกาส และ/หรือนำไปพัฒนาประเทศด้านอื่น ๆ ต่อไป

3.6 ทศนคติต่อการตรวจสอบความถูกต้องของกิจการหอยบนดิน ทั้งผู้ซื้อและผู้ไม่ซื้อหอยบนดินส่วนใหญ่ไม่สนใจต่อเรื่องนี้ (43.1% และ 42.8% ตามลำดับ) แต่ผู้ซื้อหอยบนดินจำนวน 28% เห็นด้วยการตรวจสอบ ในขณะที่ ผู้ไม่ซื้อหอยบนดินจำนวน 34% เห็นด้วย

4. พฤติกรรมการซื้อหอยบนดิน

4.1 กลุ่มตัวอย่างซื้ออะไร กลุ่มตัวอย่างซื้อหอยบนดินเพื่อทดแทนการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลส่วนหนึ่งและเพื่อทดแทนการซื้อหอยใต้ดินส่วนหนึ่ง ผลจากการวิจัยพบว่าหอยบนดินสามารถแย่งส่วนแบ่งทางการตลาดมาจากสลากกินแบ่งฯ กลุ่มตัวอย่างซื้อสลากกินแบ่งลดลงหรือหยุดซื้อ (47.6%) เพราะผู้ซื้อหันมาซื้อหอยบนดินแทน (แต่ผู้ซื้อจำนวน 26% ยังคงซื้อทั้งสลากกินแบ่งและหอยบนดิน) และแย่งส่วนแบ่งตลาดจากหอยใต้ดินได้ 46.6% (แต่ก็มีคนจำนวน 32.6% ที่ซื้อทั้งหอยบนดินและใต้ดินไปพร้อม ๆ กัน) ทั้งนี้เพราะแม้หอยบนดิน จะมีจุดเด่นอยู่ที่รางวัลแจ็กพ็อต แต่หอยใต้ดินนั้นมีความน่าสนใจที่การให้เครดิตล่วงหน้า การเปิดให้เลือกซื้อหลายรูปแบบ และการให้ส่วนลดจากยอดซื้อเป็นเครื่องล่อใจเช่นกัน

4.2 ทำไมกลุ่มตัวอย่างจึงซื้อ วัตถุประสงค์ของผู้ซื้อหอยบนดินนั้นส่วนใหญ่มาจากการต้องการเสี่ยงโชค (28.2%) ความอยากกรวย

(23.9%) และความสนุกสนาน (8.3%) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเหตุผลด้านความรู้สึก และอารมณ์ที่มาจากภายในจิตใจของผู้ซื้อ

4.3 ใครมีส่วนร่วม/อิทธิพลในการตัดสินใจซื้อ กลุ่มเพื่อนที่เล่นหอยบนดินด้วยกันมีอิทธิพลสำคัญในปัจจุบันของผู้ซื้อหอยบนดิน โดยทำหน้าที่เป็นแหล่งป้อนข้อมูลตัวเลขที่ชวนเสี่ยง (ซึ่งเพื่อนจำนวนหนึ่งยังชักนำให้เล่นการพนันชนิดอื่น ๆ ด้วย) นอกจากนี้ ยังได้รับอิทธิพลจากสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ พ่อกับแม่ (32.4%) คู่สมรส (21.0%) และลุงป้า น้าอา และพี่ (อย่างละ 9.4%)

4.4 กลุ่มตัวอย่างซื้อเมื่อใด ผู้ซื้อหอยบนดินส่วนใหญ่มักซื้อเมื่อได้เลขเด็ด (58%) และซื้อหอยบนดินในช่วง 1-2 วันก่อนหอยออก (33.9%)

4.5 กลุ่มตัวอย่างซื้อที่ไหน มีผู้ซื้อหอยบนดินที่ซื้อจากแหล่งประจำเพียง 27.4% นอกนั้นจะซื้อจากแหล่งทั่วไป (44%) เลือกซื้อจากคนพิการ (12.3%) และฝากให้คนรู้จักช่วยซื้ออีก 12% ดังนั้น จึงทำให้ไม่ทราบข้อมูลเชิงลึกว่าผู้ขายหอยบนดินมีส่วนขายหอยได้ดินหรือไม่

4.6 กลุ่มตัวอย่างซื้ออย่างไร ผู้ซื้อหอยบนดินจำนวน 54% ซื้อเลข 20 บาท และจำนวน 35% นิยมซื้อเลขละ 50 บาท ที่เหลือซื้อเลขละ 100 บาท และมีการเลือกซื้อในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งเลข 2 ตัวบน 2 ตัวล่าง และเลข 3 ตัวตรง อย่างละ 28.5%, 27.7% และ 26.4%

4.7 ความถี่ในการซื้อ ผู้ซื้อหอยบนดินมีพฤติกรรมการซื้อหอยบนดินไม่ต่อเนื่อง นาน ๆ ครั้ง (52.0%) เพราะยังมีหอยชนิดอื่น ๆ เป็นทางเลือกให้อีกมาก ผู้ที่ซื้อทุกงวดมีเพียง 13.7% นอกจากนี้

ยังพบว่า ผู้ซื้อส่วนใหญ่ (45%) ใช้เงินซื้องวดละไม่เกิน 100 บาท ในขณะที่ผู้ใช้เงินระหว่าง 100-300 บาทต่องวด มีจำนวน 36%

4.8 ที่มาของเงิน ผู้ซื้อหอยบนดินส่วนใหญ่ใช้เงินรายได้ประจำ (ทั้งจากการทำงานหรือส่งมาจากทางบ้าน) ซื้อหอยบนดิน (65.4%) และมักจะซื้อในวงเงินเท่า ๆ เดิม แม้กระทั่งการถูกรางวัลมาในงวดก่อนก็ไม่ได้ทำให้ซื้อหอยบนดินเพิ่มขึ้น

4.9 การใช้เงินรางวัลที่ได้ ในบรรดาผู้ที่ถูกรางวัล โดยมีเพียง 26% เท่านั้น ที่ใช้เงินไปในทางฟุ่มเฟือย (เช่น จัดงานเลี้ยง, กันเงินไว้ซื้องวดใหม่, ซื้อเครื่องประดับ ซื้อโทรศัพท์มือถือ) นอกนั้นใช้เงินอย่างมีเหตุผล ไม่ว่าจะเป็นการซื้อเครื่องใช้ในบ้าน การใช้หนี้ การทำบุญทำทาน เป็นต้น

5. คุณภาพชีวิตของผู้ซื้อหอยบนดิน

โดยภาพรวมแล้ว หอยบนดินไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ซื้อมากนัก ผู้ซื้อหอยบนดินมีคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง (ซึ่งอาจตีความได้ว่า ผู้ซื้อรู้สึกว่าการซื้อหอยบนดินไม่ได้ทำให้ชีวิตตนเองดีขึ้นหรือเลวลง) จากผลการศึกษาพบว่า มีผลกระทบต่อด้านต่าง ๆ ดังนี้

5.1 ด้านร่างกาย ผู้ซื้อหอยบนดิน ไม่ได้รับผลกระทบด้านสุขภาพแต่อย่างใด (ค่าเฉลี่ย 3.87) ผู้ซื้อยังคงสามารถใช้ชีวิตกับครอบครัวตามปกติสุข

5.2 ด้านอารมณ์ เป็นด้านที่เกิดผลกระทบต่อผู้ซื้อหอยบนดินมากที่สุด กล่าวคือ 13 % มีอาการหงุดหงิดเฉพาะช่วงหลังหอยออกและ

ไม่ถูกรางวัล มีอาการนอนไม่หลับ และดื่มหรือสูบบุหรี่จัด (7.7% และ 6.9% ตามลำดับ)

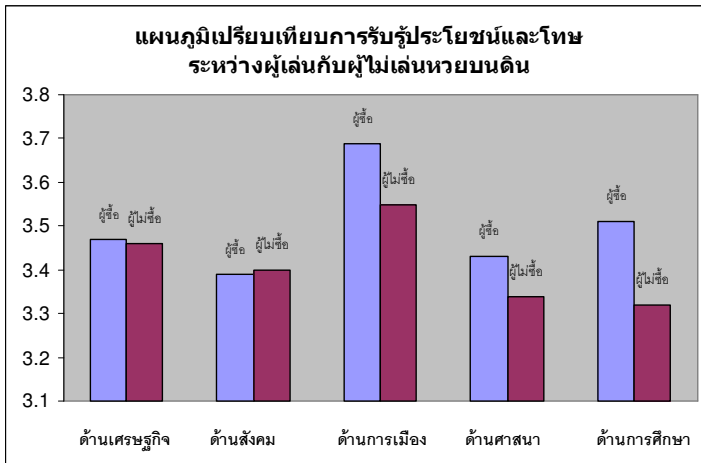
5.3 ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ผู้ซื้อหอยบนดิน ไม่ได้เดือดร้อนจากการขายสินทรัพย์ หรือปล่อยให้บ้านเรือนสกปรก เพราะหมดกำลังใจเมื่อไม่ถูกหอยแต่อย่างใด

5.4 ด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ผู้ซื้อหอยบนดิน ยังคงมีเวลาร่วมกิจกรรมของชุมชนเช่นเดิม และไม่รู้สึกละเลยหรือ อับอายเมื่อมีผู้ทราบบ้านที่ซื้อหอยบนดิน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ซื้อจำนวนมากยังคงตระหนักว่า การซื้อหอยบนดินอาจขัดกับหลักศาสนา เพียงแต่มีกลไกในการป้องกันตนเองว่า ไม่ใช่เรื่องเสียหาย และไม่ใช่ อาชญากรรมแต่อย่างใด

5.5 ด้านความคิด ผู้ซื้อหอยบนดินตระหนักดีว่า การออมเงิน เป็นวิธีสะสมความมั่งคั่งของครอบครัว ได้ดีกว่าการเสี่ยงซื้อหอย แต่ก็มักจะแพ้ใจตนเอง โดยหันไปซื้อหอยเมื่อเวลาใกล้วันออกรางวัล เพราะยังหวังว่าตนเองจะประสบความสำเร็จในงวดใดงวดหนึ่ง

5.6 ด้านจิตใจ ผู้ซื้อหอยบนดินไม่รู้สึกละเลยเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และไม่ได้ทำให้ใครหรือตนเองเดือดร้อน ในทางตรงข้าม กลับรู้สึกได้ว่า ตนเองได้มีส่วนช่วยเหลือสังคมทางอ้อม (โดยการซื้อหอยบนดิน)

6. การรับรู้ประโยชน์และโทษจากหอยบนดิน

6.1 ด้านเศรษฐกิจ ทั้งผู้ซื้อและผู้ไม่ซื้อหอยบนดินรับรู้ประโยชน์และโทษจากหอยบนดินด้านเศรษฐกิจ (หอยบนดินมีส่วนทำให้คนไม่ออกเงิน ชดเชยกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง เงินหอยบนดินไม่สามารถช่วยคนจนได้อย่างทั่วถึง) ได้ไม่แตกต่างกัน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 และ 3.46 ตามลำดับ)

6.2 ด้านสังคม ทั้งผู้ซื้อและผู้ไม่ซื้อหอยบนดินรับรู้ประโยชน์และโทษจากหอยบนดินด้านสังคมได้ไม่แตกต่างกัน (แต่ผู้ไม่ซื้อมองว่าผู้ถูกหอยจะนำเงินที่ได้ไปใช้อย่างฟุ่มเฟือย ในขณะที่ผู้ซื้อไม่คิดอย่างนั้น ผู้ไม่ซื้อมองว่าหอยบนดินทำให้เด็กและเยาวชนมาเล่นการพนันมากขึ้น) (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 และ 3.40 ตามลำดับ)

6.3 ด้านการเมือง ผู้ไม่ซื้อหวยบนดินมีการรับรู้ประโยชน์และโทษจากหวยบนดินด้านการเมืองได้มากกว่าผู้ซื้อหวยบนดิน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 และ 3.55 ตามลำดับ) ผู้ไม่ซื้อmongว่านักการเมืองใช้กำไรหวยบนดินไปแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองมากกว่าผู้ซื้อหวยบนดิน ในขณะที่ผู้ซื้อรับรู้ว่าหวยบนดินช่วยลดปริมาณรายได้ดินได้ดีกว่าผู้ไม่ซื้อ

6.4 ด้านศาสนา วัฒนธรรม และจริยธรรม ผู้ไม่ซื้อหวยบนดินมีการรับรู้ประโยชน์และโทษจากหวยบนดินด้านศาสนา วัฒนธรรม และจริยธรรม ได้ดีกว่าผู้ซื้อหวยบนดิน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 และ 3.34 ตามลำดับ) คือ มองว่าหวยบนดินทำให้คนรอโชคช่วยมากกว่าการพึ่งตนเอง และผู้ไม่ซื้อยังมองว่าหวยบนดินทำให้คนเฉยเมยต่อข้อห้ามทางศาสนา แต่ผู้ซื้อหวยบนดิน (จำนวนมากกว่าผู้ไม่ซื้อ) มองว่าหวยบนดินทำให้ชีวิตคนไทยสนุกสนานน่าตื่นเต้น

6.5 ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ ผู้ไม่ซื้อหวยบนดินมีการรับรู้ประโยชน์และโทษจากหวยบนดินด้านการศึกษาและการเรียนรู้ ได้มากกว่าผู้ซื้อหวยบนดิน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 และ 3.32 ตามลำดับ) โดยมองว่าหวยบนดินทำให้คนไทยหมกมุ่นกับอบายมุขมากกว่าผู้ซื้อหวย และเชื่อว่า ผู้ซื้อหวยไม่มีทางหยุดซื้อหากรัฐบาลไม่หยุดจำหน่าย

6.6 ด้านการรับรู้ประโยชน์และโทษจากหวยบนดินโดยรวม ผู้ไม่ซื้อหวยบนดินมีการรับรู้ประโยชน์และโทษจากหวยบนดินโดยรวมได้มากกว่าผู้ซื้อหวยบนดิน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 และ 3.39 ตามลำดับ)

7. ข้อคิดเห็นของผู้ซื้อและผู้ไม่ซื้อหอยบนดิน

7.1 รัฐบาลควรนำหอยบนดินกลับมาขายใหม่อีกครั้งหรือไม่ เพราะเหตุใด

จากจำนวนผู้แสดงความเห็นทั้งหมด 1,403 คน มีผู้เห็นควรให้รัฐบาลดำเนินการหอยบนดินต่อ 1,055 คน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นผู้ซื้อหอย 73% และเป็นผู้ไม่ซื้อหอยบนดิน 27% ซึ่งต่างให้เหตุผลสนับสนุนว่า หอยบนดินช่วยลดปริมาณและกำจัดหอยได้ดินได้ (25.3%) และเมื่อห้ามไม่ได้ก็ทำให้ถูกกฎหมายดีกว่า (12.0%) สามารถนำกำไรหอยบนดินไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศได้ (20%) ในขณะที่ผู้แสดงความเห็น 348 คน ไม่เห็นด้วย แบ่งเป็นผู้ซื้อ (61%) โดยให้เหตุผลว่าเป็นการรบกวนประชาชนด้วยการพ่น (37.6%) และทำให้คนมีนิสัยเกียจคร้านรอโชคช่วย (10.0%)

7.2 การจำหน่ายหอยบนดินแบบเดิมนั้นมีความเหมาะสมเพียงใด และมีสิ่งใดที่ควรปรับปรุง

ทั้งผู้ซื้อและผู้ไม่ซื้อหอยบนดินส่วนใหญ่เห็นว่ารูปแบบของหอยบนดินเดิม (65.5% ของผู้ตอบคำถามนี้จำนวน 763 คน) เหมาะสมดีแล้ว มีความลงตัวในทุกด้าน (26.8%) ขายทุกเลขตามใจผู้ซื้อ (15.2%) ในขณะที่ผู้ซื้อและผู้ไม่ซื้อหอยบนดินที่มองว่ารูปแบบเดิมไม่เหมาะสม (34.5%) ให้เหตุผลว่า เพราะเงินรางวัลน้อย (18.6%) และนำรายได้ไปใช้ไม่โปร่งใส (14.1%)

8) ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

1) การจะแก้ปัญหาเรื่องการพนัน โดยเฉพาะเรื่องหวยนี้ รัฐบาลต้องกำหนดและประกาศจุดยืนออกมาให้ชัดเจนก่อน จากนั้นจึงจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ให้สอดคล้อง ทั้งนี้รัฐบาลอาจต้องเลือกทางออกใดทางออกหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ทางเลือกที่ 1 หากรัฐบาลต้องการกำจัดหวยบนดินและหวยใต้ดินให้หมดสิ้นจากแผ่นดินไทย เจตนารมณ์นี้อาจไม่บรรลุในระยะเวลาอันใกล้ หรืออาจจะไม่มีทางทำให้เป็นจริงได้ด้วยซ้ำไป เพราะคนไทยรู้จักการเล่นหวยมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (มีการสัมปทานแก่เอกชนออกหวย นำรายได้มาใช้ในการบริหารประเทศ) หลังจากนั้นมีการยกเลิกในสมัยรัชกาลที่ 5 แต่ต่อมาก็มีการตั้งสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลแทน และจากนั้นมาหวยใต้ดินก็อุบัติขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่า หวยใต้ดินเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านอีกชนิดหนึ่ง และในช่วงที่ยกเลิกหวยบนดินตอนปลายปี พ.ศ. 2549 นั้น สังคมไทยก็ยังคงเล่นหวยรูปแบบอื่น ๆ อาทิ หวยใต้ดิน หวยหุ้น (ใช้ผลการเปลี่ยนแปลงดัชนีตลาดหลักทรัพย์เป็นเลขที่ถูกรางวัล นอกจากนั้น ยังมีสลากกินแบ่งรัฐบาล สลากออมสิน สลาก ธกส. ฯลฯ ทั้งที่ถูกและไม่ถูกกฎหมาย

ทางเลือกที่ 2 หากรัฐบาลต้องการกำจัดเฉพาะหวยใต้ดิน และลดอิทธิพลของเครือข่ายเจ้ามือหวยใต้ดิน (ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับนักการเมืองท้องถิ่น โดยทำหน้าที่เป็นยี่ปั้วและคนเดินโพยให้กับเจ้ามือรายใหญ่) รัฐบาลก็ต้องนำหวยบนดินออกมาขายในลักษณะที่คล้ายกับหวยใต้ดินให้มากที่สุด ทั้งในเรื่องของวันเวลาซื้อขาย รูปแบบรางวัล

การให้เงินรางวัล แต่การจะทำเช่นนี้อาจต้องแก้ไขปัญหาด้านกฎหมาย การกระจุกตัวของเงิน ศีลธรรม และบทบาททางการเมืองของคนบางกลุ่ม วิธีการนี้แม้จะแก้ปัญหาวัยไต่ดินได้ แต่รัฐบาลจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องการพนันและการมอมเมาประชาชนได้ และอาจเป็นผลร้ายต่อการบริหารบ้านเมืองด้วย

ทางเลือกที่ 3 หากรัฐบาลต้องการควบคุมปริมาณหวยไต่ดิน และตอบสนองความต้องการของประชาชน ไปในเวลาเดียวกัน รัฐบาลควรออกกฎหมายใหม่เป็นการเฉพาะ เพื่อให้การระดมทุนจากการขายหวยบนดินมีความชอบธรรมและถูกกฎหมาย โดยเปิดโอกาสให้หน่วยงานที่จัดการดูแลเรื่องหวยบนดินสามารถกำหนดกติกา รวมทั้งรางวัลสูงใจที่เหมาะสม (เพื่อจูงใจให้คนซื้อหวยบนดินและเลิกซื้อหวยไต่ดิน) แต่ต้องควบคุมปริมาณการซื้อขายให้อยู่ในระดับที่พอประมาณ การขายหวยบนดิน ยังเกิดผลพลอยได้จากการขาย เพื่อนำกำไรมาใช้จ่ายในงานสวัสดิการสังคม เช่น มอบทุนการศึกษา ทุนสงเคราะห์ครอบครัว และยังอาจใช้ในการพัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ

2) คณะผู้วิจัยเองแม้จะไม่เห็นด้วยกับการพนันทุกประเภท และไม่ประสงค์ให้ผู้ใดมอมเมาประชาชน แต่ด้วยสถานการณ์ที่คนไทยถูกรุมล้อมด้วยปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ มากมาย และคนจำนวนมากไม่มีโอกาสสร้างฐานะเป็นอยู่ที่ดีจากการทำงานตามปกติวิสัย ดังนั้นจึงเป็นธรรมดาที่การพนันจะเกิดขึ้นและขยายตัวในสังคมไทย

สิ่งที่รัฐบาลต้องกระทำ คือ การเดินทางสายกลางระหว่างการสร้างสังคมในอุดมคติที่สวຍงามกับการเผชิญกับความเป็นจริงที่ขมขื่น

และรัฐบาลเองก็ต้องการเวลาสำหรับการสร้างองค์ความรู้ และมาตรการต่าง ๆ ที่จะรับมือกับ “โรคพ่น” หรือ “โรคติดการเสี่ยงโชค” ของประชาชน ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า รัฐบาลควรจัดให้มีการขายหวยบนดินต่อ เพราะสามารถลดการซื้อหวยใต้ดินและสลากกินแบ่งฯ ลงได้ แต่ต้องทำให้ถูกกฎหมายและต้องจัดสรรเงินกำไรไปใช้เพื่อการจัดสวัสดิการสังคมอย่างโปร่งใส และแท้จริงให้กับประชาชนผู้ด้อยโอกาส หรือเพื่อใช้สำหรับการพัฒนาประเทศ โดยคงรูปแบบการขายหวยบนดินไว้ เพราะประชาชนส่วนใหญ่ต่างเห็นพ้องให้คงรูปแบบเดิม (ร้อยละ 65) เพราะมีความลงตัวในทุกด้าน อาทิ สามารถเลือกซื้อได้ทุกตัวเลขอย่างอิสระ มีเงินรางวัลสูงใจ และหาซื้อสะดวก เป็นต้น และหากสามารถปรับปรุงได้ก็ขอให้มีรูปแบบและเงินรางวัลเพิ่มเติม แต่ส่วนสำคัญที่ต้องเพิ่มเติมคือ การป้องกันผู้ซื้อที่เป็นเด็กและเยาวชนไม่ให้มาซื้อได้ อาจให้ผู้ขายเขียนหมายเลขบัตรประชาชน 13 หลักไว้ด้านหลังของสลากในตอนที่ยขาย แล้วกำหนดเงื่อนไขไม่จ่ายรางวัลให้แก่ผู้ถูกรางวัลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี อีกทั้งยังกำหนดบทลงโทษกับผู้ขายหวยบนดินที่จำหน่ายให้กับเด็กและเยาวชนด้วย

3) รัฐบาลควรเร่งรณรงค์ป้องกันปราบปรามการพนันชนิดต่าง ๆ เช่น ไพ่ ห่วยชุดของเด็ก ๆ การพนันฟุตบอล รวมทั้งเกมออนไลน์ ซึ่งมาตรการที่ใช้ต้องแตกต่างกันไปตามความรุนแรง และคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมายที่เล่นการพนันชนิดนั้น ๆ อีกทั้งต้องทำให้สังคมไทยมองเห็นผลเสียของพนัน และเน้นการส่งเสริมจริยธรรม ค่านิยมในการทำงานด้วยความวิริยะอุตสาหะที่ไม่หวังโชคช่วย

ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุนงานวิจัยที่เกี่ยวกับการลดความเชื่อเรื่องโชคลาง และการบำบัดรักษา “โรคติดการพนัน” (Compulsive Gambling) โดยใช้เงินกำไรจากการขายหวยบนดิน เป็นลักษณะ “เกลี้ยจุ่มเกลี้ย”

4) หากต้องการจะลดปัจจัยส่งเสริมการพนันให้ได้ผล รัฐบาลต้องทำให้คนมีโอกาสสร้างฐานะ หรือมีรายได้ที่เพียงพอกับการดำรงชีวิต โดยไม่มีหนี้สินมากจนเกินกำลังของตนในการผ่อนชำระ ดังนั้นการส่งเสริมการประกอบอาชีพที่มั่นคง การจัดระบบสวัสดิการสังคม สวัสดิการชุมชนแก่ผู้ด้อยโอกาสอย่างทั่วถึง ก็จะมีส่วนช่วยให้จำนวนผู้ซื้อหวยบนดิน รวมทั้งการพนันชนิดอื่น ๆ ลดลงตามไปด้วย

5) รัฐควรส่งเสริมให้การศึกษาเรื่อง การจัดการเงิน การออม และการลงทุน แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และส่งเสริมหน่วยงานภาครัฐ/เอกชนและประชาชน จัดระบบส่งเสริมการออมที่สร้างแรงจูงใจมากขึ้น

บรรณานุกรม

- จิตติ มงคลชัยอรัญญา, พงษ์เทพ สันติกุล และสฤณี ศรีโยธิน
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มติชนรายวัน วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 : 7.
- เจษฎา ธรรมขันติพงศ์. *คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานช่าง
การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเขต 3 ภาค 3 จังหวัดนครปฐม.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.*
- ฉลอง ช่ออบเชย. *พฤติกรรมการเล่นหอยไต่ดินของประชาชน :
กรณีศึกษาในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์
มหาวิทยาลัยเกริก, 2546.*
- ชัยวัฒน์ บัญจพงษ์. การปรับปรุงคุณภาพชีวิต:
นวัตกรรมทางประชากรศึกษา. *วารสารประชากรศาสตร์.
5 (ส.ค), 2533.*
- เชวงศักดิ์ พลเยี่ยม. *ปัจจัยที่มีผลต่อการ(ซื้อ)เล่นหอยไต่ดินของ
ประชาชน : กรณีศึกษา อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด
ปัญหาพิเศษ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2545.*
- ธรา บุญมี. *ปัจจัยที่มีผลต่อการเล่นการพนันหอยเหื่อน
ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.*
- ธีรเดช เอี่ยมสำราญ. *เงินกำไรจากหอยคีนสู่สังคมหรือเอื้อประโยชน์
การเมือง. ในเจาะข่าวนโยบายสาธารณะ อรุณี เอี่ยมศิริโชค
บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาสื่อมวลชนแห่ง
ประเทศไทย, 2549. น.51-82.*

บรรณานุกรม (ต่อ)

- บัวทอง สว่างโสภากุล. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์, 2537.
- พรรณราย ทรัพย์ประภา. จิตวิทยาอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2529.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฟิงเกอร์ปรี้น แอนด์ มีเดีย จำกัด, 2537.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. คุณภาพชีวิตประชากรกับการพัฒนาชนบท.
วารสารศึกษานอกโรงเรียน. 18 (พ.ค-มิ.ย) 2524.
- ไวยรัช เลี่ยมบรรจง. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : เทียนเจริญพานิช, 2523.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา,
2538.
- สุพรรณิ ไชยอำพร และ สนิท สมัครการ. การวิเคราะห์ทางสังคมเพื่อการพัฒนาแนวคิดและวิธี. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.
- สินีนาง ธรรมณี. ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อหอยบนดินของประชาชนใน
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่.
งานวิจัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.
- อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ่ำ. การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต
และสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย,
2539.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Cluetus C.Coughlin, Thomas A.Garrett, and Ruben Hernandez-Murillo. The Geography, Economics, and Politics of Lottery Adoption. Federal Reserve Bank of ST.Louis Review, 2006.
- Koran, 1999 cited in William W.Bostock. Australia's Gambling Policy: Motivations, Implication, and Option. Australia: Journal of Gambling Issues, March 2005.
- Philip Kotler and Gary Armstrong. Principle of Marketing. (10th ed.) New York : Prentice Hall, 2004.
- William W.Bostock. Australia's Gambling Policy: Motivations, Implication, and Option. Australia: Journal of Gambling Issues, March 2005.